

Huvitav, aga...

OOPER "RATSAMEES" "ESTONIA" TEATRIS. Muusika — A. Sallinen, libreto — P. Haavikko. Lavastaja A.—E. Kerge, dirigent H. Bister, kunstnik G. Sander.

MULJE

Küllap olid "Estonia" teatri juhtidel omad kaalutlused, miks just see ooper kavasse võeti, sest muusikaliselt oleks ju 20. sajandi heliloojate loomingust põnevamaidki leidunud (kas või sama autori "Kuningas läheb Prantsusmaale"). Sündmustiku ja libreto poolest on "Ratsamees" aga kahtlemata väga omapärane.

Mis see siis õieti on — isikudraama, poliitiline või ajalooline ooper? Või koguni seksooper (nagu küsib ajalehes "Helsingin Sanomat" kriitik Hannu-Ilari Lammilla)? Libretoist Paavo Haavikko on väidetavasti pidanud silmas kõigepealt Ratsamehe ja tema naise Anna saatust ja omavahelisi suhteid. Kui Soome-lavastused on läinud rohkem ajaloolise ooperi suunas ja viidanud kindlale kohale — "väikesele maale Venemaa ja Rootsi vahel" —, siis Ago-Endrik Kerge paistab rõhutavat, et midagi niisugust võinuks toimuda ükskõik kus, ükskõik millal, ükskõik kellega. Sellest johtuvalt on Georg Sander loonud ka kostüümid (kirev galerii neandertallasest kuni tänapäevase riietuseni välja) ja lavakujunduse (askeetlik, ent samas väga huvitav rangus, millele ei andnud mitte midagi juurde kulunud võte jätta vaatevälja laeprojektorid).

Ooper algab nimismehe (Tiit Tralla) sissejuhatusega (või õigemini pöördumisega publiku poole), mis oli esitatud veidi operetlikus stiilis ja eeldanuks, et järgneb komöödia. Meeskoo: antiiktragöödiailikus kommenteerijarollis oli seejuures igati õigustatud. Kui lugu — saaga — ise algas ja koori ülesanded hoopis teiseks muutusid, oodanuks ka suuremat valgustamisstiili muutumist, kuigi etenduse valgustus tervikuna oli värvirohkem ja huvitavam tavalisest ooperite lamedast ja fantaasiavaesest lahendusest (paaris kohas tekkis vaid tunne, et küllap valgustaja kirub end: "Perkele, valesti läks!").

Koori sünkroonsed lainetused ja käte liigutused aitasid luua unenäotolise irreaalsuse, ent siin tekkisid käärid kostüümikirevuse ja seda kirevust välistava (rahvas kui ajaloorataste vahele jäänud tõugataval-lükatav mass) liikumise vahel. Siin saanuks ilmselt valguse abil pildi mõju suurendada (näiteks jättes kohati koori õlgadeni pimedusse). Suuits ja punase valgusega vägagi huvitava tulekahjupildi efekti vähendas suitsupahvakute sisin, mis meenutas rohken: lavakaldu all puhkivat looma kui tuleõnnetust.

Sügava mulje jätsid monumentaalsed massistseenid, mis hetkelistel peatustel meenutasid oma kompositsioonilt Surikovi maale.

Seda nüüdisooperit lauldes on solistid saavutanud märkimisväärsed tulemused — alates nimikange-

Stseen lavastusest.

VAMBOLA SALUPUU foto

lase Mati Palmi osakäsitluse skulpturaalsusest ja vokaalselt kõrgtasemest, Ivo Kuuse suurepärasest Novgorodi kaupmehest, tundmatuseni ümberkehastunud Voldemar Kuslapi Ratsatalunikust, Urve Tautsi artistlikust Naisest kuni Ervin Kärveti üllatavalt mahuka Matti Puikkaseni. Pooltel teel oma osakäsitlusega (mitte vokaaliga) tunduvad olevat Helvi Raamatu Anna, Marika Eensalu Kaupmeheproua ja Teo Maiste Kohtunik. Pool tähelepanu läks neil (ja kohati teistelgi) rütmilise keerukuse ületamiseks, lavalise ülesande täitmisele ei saadud seeõttu täielikult pühenduda. Helvi Raamatule tuleks ilmselt kasuks ka pisut pehmem häälevärv.

Jõuline solistide rida (eriti I vaatuses Palm—Raamat—Kuusk—Eensalu) sai tuge eelkõige ükssteilselt. Välem näisid nad seda leidvat dirigendilt, kes suutis kohati haara-

ta kas solistid, koori või orkestri. Kõigist ühtse terviku kujundamisel jäi puudu Eri Klasile omasest aktiivsusest, mis hoidnuks ära paigutise venimise ja muidu nii võimeka orkestri loigisemise.

Solistide kõnetekstilised osad olid loomulikud, kuid grupp meeskoori kindlusepildis tundus ütlevat neile arusaamatuid fraase. Samas pildis oli mõjuv ka sõdurite ühtne sinine munder. Lõpustseenis lavale toodud Laadoga merevägi "mustade barettidena" oli aga ülepoliitiseeritud näpuganaõtamine.

Tahaks loota, et gastrollreis Stockholmilt aitab külalisesinemistele omase emotsionaalse pingutusega esituse küpsemisele kaasa ja ooperi järgnevad etendused kodulaval on veelgi huvitavamad.

PILLE PALM

"Rahva Hääl" 16. I 1992